

HET PROEESCHRIFT VAN ...

INGRID VAN ALPHEN: MEISJES- EN JONGENSGESPREKKEN

Marc van Oostendorp

Veel mensen geloven dat mannen anders zijn dan vrouwen: ze praten verschillend. Voor mannen is elk gesprek een strijd waarin de onderlinge machtsverhoudingen bepaald en verdedigd worden, maar als vrouwen met elkaar praten, doen ze dat voor de gezelligheid en om de onderlinge harmonie te bevestigen.

Over het verschil tussen de seksen heeft iedereen een mening. Ook wetenschappers schrijven al bijna een eeuw lang over het onderwerp. Zij doen dat niet altijd even objectief. Zo beweerde de streng katholieke hoogleraar Nederlandse taal- en letterkunde Van Ginneken aan het begin van deze eeuw dat vrouwen anders spreken dan mannen omdat de eersten een beperkter verstand hebben. Later opperden feministische onderzoekers dat de onderdrukking van de vrouw in onze maatschappij tot uitdrukking komt in de verschillen in taalgebruik. Maar volgens de Amsterdamse taalkundige Ingrid van Alphen zijn de meeste auteurs één ding vergeten: echte gesprekken over min of meer hetzelfde onderwerp analyseren en zo uitzoeken hoe het nu werkelijk in elkaar zit. Deze maand promoveert zij aan de Universiteit van Amsterdam.

Onzeker

Op middelbare scholen in enkele plaatsen in Nederland liet Van Alphen groepjes jongens en groepjes meisjes van gemiddeld vijftien jaar met elkaar discussiëren terwijl er een cassetterecordertje aanstond. Waarom richtte ze zich juist op die leeftijdsgroep? Van Alphen: "Pubers sluiten zich op in groepjes seksegenoten. Ze praten bijna alleen met elkaar. En omdat ze tussen hun kindertijd en de volwassenheid in zitten, zijn ze onzeker en gedragen ze zich extreem. Pubermeisjes zijn overdreven vrouwelijk en puberjongens overdreven

mannelijk. Wie de invloed van sekse op taalgebruik wil bestuderen, kan daarom het best bij pubers beginnen."

Van Alphen liet de groepjes van drie jongens óf drie meisjes met elkaar praten om een gezamenlijke wens te formuleren die zou kunnen worden uitgevoerd in het populaire televisieprogramma 'Geef nooit op'. Die gesprekken schreef ze uit. Ze noteerde nauwkeurig of en hoe de pubers op elkaars voorstellen reageerden, hoeveel grapjes er gemaakt werden, enzovoort.

Bungeejumpen

De resultaten waren in een aantal opzichten verrassend. Niet alleen bleken de meisjes veel avontuurlijker – zij wilden bijna allemaal bungeejumpen, deltavliegen of parachutespringen, terwijl de jongens het meestal wat dichter bij huis zochten – maar vooral viel op dat de groepjes op sterk verschillende manieren over hun wensen onderhandelden. Als een jongen een voorstel hoorde waar hij het niet mee eens was, maakte hij een grapje of bracht hij het gesprek op een ander onderwerp. Veel meisjes reageerden veel steviger op zo'n voorstel. "Gadverdammel!" riepen ze dan, of "Ik vind daar geen reet aan!" Van Alphen: "Als een meisje 'nee' bedoelt, windt ze daar geen doekjes om. Ook als ze een voorstel wél positief waardeerden, lieten meisjes dat veel duidelijker blijken dan jongens."

Van Alphen's resultaten lijken op dit punt strijdig met alles wat er tot nu toe geschreven is. Hoe kan dat? "Eerdere onderzoekers concentreerden zich vaak op maar enkele gesprekken 'in het wild'", zegt Van Alphen. "Ik heb zelf ook een paar jaar lang als vrijwilligster in een buurthuis gewerkt om 'echte' gesprekjes te kunnen opnemen. Het probleem was dat er nauwelijks jongens naar het buurthuis kwamen, en als ze er waren, sleutelden ze liever aan hun brommer dan dat ze met elkaar spraken. Het is moeilijk om zulke gesprekken met elkaar te vergelijken. Voor mijn promotieonderzoek heb ik de

meisjes en jongens in ieder geval over hetzelfde onderwerp laten praten."

Grapjes

"Bovendien letten vorige onderzoeksters vooral op de woorden die mannen en vrouwen gebruiken om hun reactie te laten aansluiten. Vrouwen zeggen vaak: 'Dat vind ik ook'; mannen meer: 'Dat is zo.' En inderdaad gaan meisjes en vrouwen veel meer op elkaars woorden in dan jongens en mannen. Maar ik onderzocht onder andere hoe positief of negatief de gesprekspartners inhoudelijk op elkaar reageerden."

Van Alphen vond ook dingen die ze wél had verwacht. Zo maakten de jongens vaker grapjes dan de meisjes, vooral ten koste van elkaar. En als de meisjes een negatieve boodschap hadden voor iemand buiten hun eigen groepje, deden ze wel degelijk hun best de boodschap wat te verzachten. Van Alphen: "Na afloop van het gesprek gaf ik de pubers een vragenlijst waarin ik ze onder andere vroeg of ze het een prettig gesprek hadden gevonden. Jongens schreven dan rustig botweg 'nee' op, of 'nee, zeker niet'. Meisjes kleedden hun antwoord wat meer in. Een van hen schreef: 'We kwamen er echt niet uit. We zijn er wel uitgekomen maar we hadden een andere mening alle 3.' Dat dit meisje het gesprek minder prettig vond omdat er geen overeenstemming werd bereikt, is waarschijnlijk ook kenmerkend. Jongens gebruikten zo'n argument nooit. Zij richtten zich in plaats daarvan op de gespreksopdracht, die ze 'onzinnig' noemden."

Eigenheid

Wat verklaart nu de verschillen in gedrag tussen jongens en meisjes? Waarom zijn meisjes op het eerste gezicht zo hard tegen elkaar? Van Alphen: "Op de een of andere manier is het voor de meisjes kennelijk belangrijker hun net ontdekte eigenheid uit te drukken in het gesprek met andere meisjes. Jongens zouden op die leeftijd dan

HET WEZE ZO

C. Kostelijk - Alkmaar

een andere manier hebben om zich te onderscheiden van anderen.”

“Er is ook een andere verklaring. Eerder onderzoek over de relatie tussen sekse en taal was altijd een uitdrukking van de tijdgeest. Wat een katholieke priester in de jaren dertig of een feministisch onderzoekster in de jaren zeventig over dit onderwerp schreef, blijkt achteraf sterk gekleurd door hoe men in hun tijd dacht over vrouwen en mannen. Het is dan ook misschien geen toeval dat mijn onderzoek is gedaan in een tijd waarin er veel wordt gepraat over stoere meiden en ‘girl power’.” ●

Ingrid van Alphen, *Variatie in verbale interactie (v/m)*. Amsterdam, Academische Pers. ISBN 90 9013303 8.
Bestelinformatie: 020 - 525 38 64

(advertentie)

Duizend dilemma's spelen met spelling

Twijfelt u wel eens aan de juiste schrijfwijze van een woord? In *Duizend dilemma's* staan testjes met in totaal duizend lastige woorden en zinsneden als dilemma gepresenteerd. Naast de juiste schrijfwijze staat een foutieve schrijfwijze. U moet steeds kiezen uit a of b. De juiste keuzes staan achter in het boek.

De testjes bevatten veel alledaagse woorden. Toch scoren de meeste mensen al gauw zo'n 40% fout. Ontdek uw score en verbeter uw kennis door het boekje *Duizend dilemma's* regelmatig door te nemen.

Maak f14,90 over op girorekening 1402690 t.n.v. D. Pak te Den Haag en u ontvangt het boekje per ommegaande. Tevens verkrijgbaar in de boekhandel.

Ook leuk als cadeau!
ISBN 90-805162-1-X

Duizend
dilemma's

Lapidair betekent 'in steen gehouwen', en vandaar figuurlijk 'zoals past bij inscripties, kort, kernachtig'. Hoewel het woord in alle negen edities van Van Dale in deze eeuw voorkomt, zijn er toch velen die het niet kennen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de volgende passage uit *Een dag uit het leven van de reuzenkoeskes* van Karel van het Reve (1979):

De voorzitter van de Minister-raad, mr. Van Agt, gebruikte in de Tweede Kamer het woord 'lapidair' – een betrekkelijk gewoon woord in de beschaafde omgangstaal, maar blijkbaar een woord dat vele minus habentes die ons parlement bevolken niet kenden. Dat ze het woord 'lapidair' niet kenden is niet zo erg, maar dat ze Van Agt toen hij dat woord gebruikte uitlachten is een mislijk teken. Het is of je iemand uit-

lacht die getallen boven de tien blijkt te kennen.

In een briefwisseling met de heer Van Agt vroeg ik hem of behalve *lapidair* ook de door hem graag gebruikte uitdrukking *het weze zo* met gelach was ontvangen. Hij schreef me:

Ik weet waarachtig niet meer of er in het parlement ook hoongelach of ander misbaar is opgestegen over 'het weze zo'. Dat zou best kunnen want zulke reacties kwamen zo vaak voor dat ik er gaandeweg minder ontvankelijk voor werd en daarom is ook de herinnering daaraan zwakker geworden.

Hoe dit ook zij (de verleiding is groot te schrijven: 'weze'), het blijkt weer eens hoe juist het citaat van P. Leendertz Jr. voor in de grote Van Dale van 1961 is: "Ook de levende taal verbeelde niemand zich volkomen te kennen." ●

DE EUROMUNTEN

Jan van der Pol - Eindhoven

Wat gaat de invoering van de euro op 1 januari 1999 voor het Nederlands betekenen? Eén ding staat vast: het woord *kwartje* zal verdwijnen, simpelweg omdat er geen munt van een kwart euro zal zijn. Ook *gulden* is geen lang leven meer beschoren; in het officiële taalgebruik wordt dat woord natuurlijk vervangen door *euro*. In de gewone omgangstaal zal *gulden* misschien nog tientallen jaren meegaan. Het is zelfs niet ondenkbaar dat sommigen de euro straks 'de nieuwe gulden' noemen.

Het is zaak alvast eens na te denken over benamingen voor de nieuwe euromunten. Nederlandse benamingen, wel te verstaan. Ik heb een aantal voorstellen:

0,01	de (euro)cent
0,02	de twent
0,05	de (euro)stuiver
0,10	het (euro)dubbeltje
0,20	de vierstuiver
0,50	het halfje
1,00	de euro (of: europiek)
2,00	de tweuro

Ik ga ervan uit dat de munten van vijf en tien eurocent gewoon 'stuiver' en 'dubbeltje' zullen blijven heten. De echte nieuwkomers in onze portemonnee zijn in bovenstaand overzichtje vetgedrukt. Dat zijn *twent*, *vierstuiver*, *halfje* en *tweuro*; *kwintje* zou een alternatieve naam voor de munt van 0,20 euro kunnen zijn.

Wie meent dat ik de Tukkers een voorkeursbehandeling geef door de munt van 0,02 euro 'twent' te noemen, moet beseffen dat na een paar jaar niemand bij dat woord nog denkt aan een bewoner van Twente. Bij de piek denkt toch ook geen mens aan kerstboomversiering? ●